

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU NIERUCHOMEGO

3. Miejscowość

DZIAŁDOWO

1. Nazwa

cmentarz wojenny z IWŚ

2. Czas powstania

1914r.

8. Fotografia z opisem wskazującym orientację albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

ul. Grunwaldzka
13-200 Działdowo

5. Przynależność administracyjna

województwo:
warmińsko-mazurskie

powiat: działdowski

gmina: Działdowo

obręb: 0001 Działdowo
działka nr: 79

6. Formy ochrony

**Ustawa z d. 23.07.2003 o
ochronie zabytków i opiece
nad zabytkami (art. 7)**

**Ustalenia ochrony w MPZP
Miasta Działdowo - Uchwała nr
XXXVI/445/02 Rady Miejskiej w
Działdowie z 24.05.2002r. wraz
z późniejszymi zmianami**

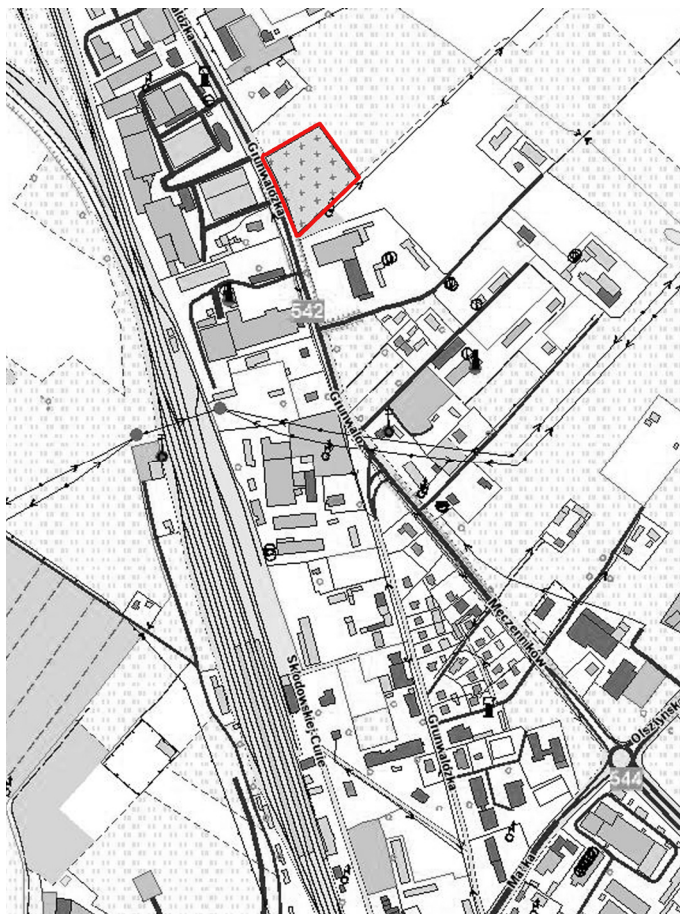
**Ustawa z d. 07.07.1994 Prawo
budowlane (art. 39. ust. 3)**
- Gminna Ewidencja Zabytków

7. Opracowanie karty adresowej

autor: Anna Majewska

data: grudzień 2013r.

Anna Ulejewska

9. Fotografia dodatkowa

10. Opis architektoniczny

Cmentarz znajduje się na północnym krańcu Działdowa przy ul. Grunwaldzkiej. Założony na planie prostokąta o wymiarach ok. 38x42 m. Otoczony wałem ziemnym o wysokości ok. 2 m. W części północnej zachowały się betonowe płyty nagrobne (ok. 65 sztuk). Na niektórych z nich znajdują się numerowane emaliowane tabliczki (najniższy numer - 54, najwyższy - 95) z napisami w języku polskim. Jak wynika z napisów, w większości są to mogiły zbiorowe. Nie zachowała się żadna tabliczka imienna. Pochowani żołnierze niemieccy i rosyjscy polegli w 1914r. pod następującymi miejscowościami: Cibórz, Działdowo, Grądko, Iłów, Kisiny, Koszelewo, Łęck Wik. i Mały, Narzym, Niestój, Płońnica i Rudolfowo. W czasie wojny polsko-bolszewickiej 1920r. pochowano tu również nieznaną liczbę poległych. Świadczy o tym zachowana tabliczka:

TU SPOCZYWA NIEZNANY
ŻOŁNIERZ ROSYJSKI
POLEGŁ w ROKU 1920 w JANOWIE
Nr. 91

W 1945r. na cmentarzu pochowano kilkudziesięciu żołnierzy Armii Czerwonej. Powstało 30 nowych nagrobków, a część grobów z I Wojny Światowej uległo zniszczeniu. Jeszcze w 1983r. cmentarz był zarejestrowany jako „wojskowy cmentarz żołnierzy radzieckich”. Obecnie nagrobków tych już nie ma, a szczątki żołnierzy Armii Czerwonej zostały przeniesione na inny cmentarz.

Obecnie na cmentarzu zachowane zadrzewienie sukcesywnie uzupełniają samosiewy.

11. Stan zachowania

Obiekt zdewastowany. Układ częściowo czytelny.

12. Historia miejscowości lub obiektu

Działdowo lokowane na prawie chełmińskim 14.VIII.1344r.; dogodnie położenie implikowało dobre kontakty handlowe; niszczone w czasie kolejnych pożarów i wojen. Po pożarze w 1733r. odbudowane wg planu J.L.Schultheiss von Vhfriedt; po pożarze w 1794r. plan odbudowy opracował mierniczy Tite i radca wojskowy Schimmelpfennig a obecny kształt centrum miasta jest efektem tej realizacji. W końcu XIX w. autorem większości realizacji był A.Stohr i skromniejszy A.Goerke. Po zniszczeniach I WŚ architektoniczne wytyczne odbudowy nadał H.Muthesius. Po 1915r. odbudowywano wg planu P.Kahma. Ul. Grunwaldzka stanowi wraz z ul. Jagielly najstarszy wylot z Działdowa w kierunku Dąbrówna i dalej w kierunku dawnych siedzib komturstw w Dzierzgoniu i Ostródzie, którym Działdowo podlegało - wraz z całą drogą do Dąbrówna wybrukowana została w latach 1858-1861. Cmentarz założono w 1914r. pochowano tu żołnierzy niemieckich i rosyjskich poległych w 1914r. oraz w czasie wojny polsko-bolszewickiej 1920r. W 1945r. na cmentarzu pochowano kilkudziesięciu żołnierzy Armii Czerwonej.

13. Uwagi

Cmentarz wymaga uporządkowania i uczynienia. Ze względu na wartości historyczno-kulturowe obiekt należy objąć opieką jako miejsce pamięci.